

- 1) Ἀτελής, ἐλαττωματικός: Ἀτελο παιδί. Ἀτελη σκέψι.
2) Ἡμιτελής: Ἀτελη δουλειά - ζωγραφιά.

ἄτελος ἐπίθ. (II) πολλαχ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ οὐσ. τέλος.

Ο μὴ ἔχων τέλος, ἄτελεύτητος: Ἀτελος ἀνήφορος - δρόμος κττ. Ἀτελη ζωή. Ἀτελη φλυαρία. Συνών. ίδ. ἐν λ. ἄτελείωτος 2.

ἄτελώνιστα ἐπίθ. λόγ. σύνηθ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀτελώνιστος.

Χωρίς καταβολὴν τελωνειακοῦ δασμοῦ: Πέρασε ἄτελώνιστα τὸ πρᾶμα.

ἄτελώνιστος ἐπίθ. λόγ. σύνηθ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *τελωνιστὸς < τελωνίωτος.

Ο μὴ τελωνισθείς, ο μὴ ὑποβληθείς εἰς τελωνειακὸν φόρον: Καφὲς ἄτελώνιστος. Ζάχαρι ἄτελώνιστη. || Φρ. Ἐφαγε κουτόχορτο ἄτελώνιστο (είναι πολὺ κουτός). Συνών. φρ. ἐφαγε τὸ κουτόχορτο ἀφορολόγητο).

ἄτέντωτος ἐπίθ. σύνηθ. ἄτέντουτους πολλαχ. βορ. ίδιωμ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *τεντωτὸς < τεντώνω.

Ο μὴ τεντωθείς, χαλαρός ἐνθ' ἀν.: Σκοινὶ ἄτέντωτο.

***ἄτεπονύριστος** ἐπίθ. ἄτεπονύριγος Πόντ. (Σάντ. Χαλδ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *τεπονυριστὸς < τεπονυρίωτος.

Ο μὴ καθαρισθείς μὲ τεπονύρη, ήτοι ἀβαθῆ δίσκον μὲ τὸν δόπον δι' ἀναρρίφεως καθαρίζεται ο σῖτος ἀπὸ τοὺς μικροὺς λίθους, ἐπὶ σίτου: Ἅτεπονύριγα κοκκία.

ἄτεχνα ἐπίρρο. σύνηθ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄτεχνος. Ή λ. καὶ παρὰ Βλάχ.

Ἄτέχνως, ἀκόμψιας, χονδροειδῶς: Τὸ σκέδιο - τὸ κέντημα - τὸ σπίτι είναι καμωμένο ἄτεχνα.

ἄτεχνος ἐπίθ. σύνηθ. καὶ Πόντ. (Οἰν. Σάντ.) ἄτιχνος βόρ. ίδιωμ.

Τὸ ἀρχ. ἐπίθ. ἄτεχνος.

1) Ο ἄνευ τέχνης κατεσκευασμένος, ἄκομψιος σύνηθ.: Ἅτεχνος λόγος. Ἅτεχνο ἔπιπλο - ἔργοχειρο - κέντημα - σκέδιο.

2) Ο ἐν τῇ τέχνῃ του ἀπειρος, ἀνεπιτήδειος, ἀμαθῆς Ηπ. — Λεξ. Περιδ. Δημητρ. Ἀντίθ. τεχνίτης. 3) Ο μὴ ἔκμαθὼν τέχνην τινά, ο ἄνευ ἐπιτηδεύματος σύνηθ. καὶ Πόντ. (Οἰν. Σάντ.): Πῶς νὰ ζήσῃ ἄτεχνος ἄνθρωπος; σύνηθ.

ἄτζαβα μόρ. ἐρωτηματικὸν Θράκ. (Σηλυβρ.) Μακεδ. (Βλάστ.) ἄτζαβα Μακεδ. (Νάουσ.) ἄτζαβα Κρήτ. Κύθν. ἄτσαβα Μῆλ. ἄτζεβα Κρήτ. ἄτζουβα Α.Ρουμελ. (Φιλιππούπ.) ἄτζιβα Θράκ. (Άδριανούπ.Κομοτ.)Μακεδ. (Βλάστ.) ἄτζαπα Ιμβρ. Κύπρ. Πόντ. (Κερασ. Κοτύωρ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ.) ἄτζάπα Πόντ. (Τραπ.) ἄτζαπα Κύθηρ. Κῶς Λυκ. (Λιβύσσ.) Πόντ. (Κερασ.) Σάμ. Σέριφ. Τήν. ἄτσαπα Κύπρ. Μεγίστ. ἄτζεπα Κρήτ. ἄζαπα Ίκαρ. Νίσυρ. ἄκμαπα Κύπρ. ἄτζαπας Μακεδ. (Βλάστ.) ἄτζάπας Πόντ. (Σάντ.) ἄτζάπας Πόντ. (Κοτύωρ.) ἄτζεπας Ἄνδρ. (Κόρθ.) ἄτσεπας Κύπρ. ἄτζαπις Κύπρ. ἄτζαπις Κρήτ. ἄτζεπις Κρήτ. ἄτζεπις Κύπρ. ἄτζεπις Δ.Κρήτ. ἄτζέπις Κρήτ. (Σφακ.) ἄτζιπις Μακεδ. (Βλάστ.) ἄτζαπις Κύπρ. ἄτζαπι Κύπρ. Χίος ἄτσαπι Κύπρ. (Λεμεσ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. ασαβα.

Ἄραγε, τάχα ἐνθ' ἀν.: Ἀτζαβα θὰ ἔρθῃ δ ἀδερφός μου; Σηλυβρ. Γιατί ἄτζεπας τό καμες; Κόρθ. Ἀτσαπα γατί; Μεγίστ. Ἀτζάπα ἀληθινὰ λέει; Τραπ. Ἀτζιβα γατί μᾶς κάνεις τοὺς βαρύ; Κομοτ. Ἀρτη θέλει ἄτζαπα τὸ βράδυ; Νίσυρ. Ἀτζαπα ἔβρεξε 'ς τὸ χωριό; Κύθηρ.

άτζαμήδικος ἐπίθ. ἀμάρτ. Θηλ. ἄτζαμήδικη σύνηθ.

Ἐκ τοῦ ἀτζαμήδικο ούδ. τοῦ ἐπιθ. ἀτζαμήδικης.

Ἄτεχνος: Ἀτζαμήδικη δουλειά. Ἀτζαμήδικο παΐξιμο - ράψιμο κττ. σύνηθ.

άτζαμῆς ἐπίθ. κοιν. ἄτζαμῆς Θράκ. Ιμβρ. Κύπρ.

Πελοπν. (Βασαρ.) Πόντ. (Σάντ. Χαλδ.) ἄτζαμῆς Πόντ. ἄτσαμῆς "Υδρ. ἄζαμῆς Νίσυρ. ἄτζαμους Μακεδ. Θηλ. ἄτζαμήδικης κοιν. ἄτζαμῆδικη Πόντ. ἄτζαμη Μακεδ. Ούδ. ἄτζαμου Μακεδ. ἄτζαμήδικο κοιν. ἄτζαμήδικον βόρ. ίδιωμ. ἄτζαμήδικου Μακεδ. (Καστορ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. ασεπι.

Ἀπειρος, ἀδαής, ἀδέξιος ἐνθ' ἀν.: Ἀτζαμῆς μαραγκὸς - παπουτσῆς - χτίστης κττ. Ἀτζαμῆς 'ς τὴ δουλειά του - 'ς τὸ παιχνίδι - 'ς τὸ τάβλι κττ. Ἀτζαμήδικο παιδί. Ἀτζαμήδικη γυναῖκα. || Παροιμ. Ἀτζαμῆς παππᾶς μακρὸν τὸ χερουβικό (δ πρωτόπειρος χρονοτριβεῖ) Λεξ. Δημητρ. || Γνωμ. Ἀτζαμῆς κι δ παλαλὸν ἔναν εἶν' (δ ἀδέξιος καὶ δ τρελλὸς είναι τὸ ίδιον πρᾶγμα) Χαλδ. || Ἀσμ.

Ἐλμ' ἄτζαμῆς 'ς τὸν φίλημα, κινούργιους 'ς τὴν ἀγάπη Ηπ.

Μικρό 'μουν κι ἄτζαμήδικου κ' ίκίνησα νὰ πάου Καστορ.

Η μούλα ηταν ἄτζαμη κι πάτησιν ίπάρου Μακεδ. Συνών. ἀδέξιος (Ι) 2, ἀποδέξιος. Πβ. ἀτζαμήδικος.

άτζαμιλίκι τό, ἄτζαμιλ-λίκ-κιν Κύπρ. ἄτσαμιλίκιν Λυκ. (Λιβύσσ.) ἄτζαμιλίκι σύνηθ. ἄτζαμιλίκ' Θράκ. (Μάδυτ.) ἄτζαμιλίκ' "Ιμβρ. ἄτζαμιλίκ' "Ηπ. (Ζαγόρ.) ἄτζαμιλόκ' Πόντ. (Σάντ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. ασεμιλικ.

Ἀπειρία, ἀδεξιότης, ἀνεπιτηδειότης ἐνθ' ἀν.: Τὸ ἄτζαμιλίκι τὸν ἔκανε νὰ πέσῃ σὲ πολλὰ λάθη σύνηθ. Ἀτζαμιλίκι σου ἔτανε νὰ τῆς τὸ μολογήσης Λεξ. Δημητρ. || Παροιμ. Τ' ἄτζαμιλίκι δ μάστορης φορτώνει 'ς τοὺς καλφᾶδες Λεξ. Δημητρ. Συνών. ἀτζαμωσύνη.

άτζαμωσύνη ή, σύνηθ. ἄτζαμουσύν' βόρ. ίδιωμ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀτζαμῆς.

Ἀπειρία, ἀδεξιότης, ἀνεπιτηδειότης ἐνθ' ἀν.: Η ἄτζαμωσύνη τοῦ γιατροῦ - τοῦ δικηγόρου - τοῦ μαραγκοῦ κττ. Ἀπὸ τὴν ἄτζαμωσύνη τον ἔσπασε τὸ βάζο. Η ἄτζαμωσύνη τὸν ἔκανε νὰ ζημιαθῆ πολλά. Μοῦ χάλασε τὴ δουλειά μὲ τοὺς ἄτζαμωσύνες τον σύνηθ. Συνών. ἀμαντωσιά, ἄτζαμιλίκι.

άτζέμικος ἐπίθ. πολλαχ.

Ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ ὄν. Ἀτζέμης.

Περσικός: Ἀθήν. (παλαιότ.) ἄτζέμικο πιλάφι πολλαχ. Πάπλωμα ἄτζέμικο Ἀθήν.

άτζεμοπίλαφο τό, πολλαχ.

Ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ ὄν. Ἀτζέμης καὶ τοῦ ούσ. πιλάφι. Πιλάφι παρασκευαζόμενον κατὰ τρόπον Περσικόν.

άτζουπᾶς δ, Κρήτ. Κύπρ. — Λεξ. Ἐλευθερούδ. Δημητρ. ἄτσουπᾶς Κεφαλλ. Κρήτ. Κύπρ. — Λεξ. Μ'Εγκυκλ. Δημητρ. ἄτζουμπᾶς Λεξ. Ἐλευθερούδ. Μ'Εγκυκλ. Δημητρ. ἄτσουμπᾶς Αἴγιν. ἄτζιπᾶς Λεξ. Ἐλευθερούδ. ἄτσιπᾶς Λεξ. Δημητρ. ἄτζιμπᾶς Λεξ. Μ'Εγκυκλ. Δημητρ.

'Εκ τοῦ μεσν. οὐσ. ἀτζιπᾶς, παρ' ὁ καὶ ἀτζουπᾶς (μαῦρος ἔφιπτος στρατιώτης). Βλ. ESophocles Greek lexic. ἐν λ. ἀτζυπᾶς. Πβ. ΣΞανθουδ. ἐν Λεξιογρ. Αρχ. 5 (1918/20) 94 κέξ.

1) Κακοποιὸς δαιμῶν ἐμφανιζόμενος τὴν νύκτα ὡς ὄνος ἢ ἄλλο ζῷον ἢ ὡς πανύψηλος ἄνθρωπος Κρήτ. Συνών. ἀνασκελᾶς, καταχανᾶς. Ἡ σημ. καὶ ἐν Σολωμονικῇ 57α «δοκίζω πᾶν στοιχεῖον ὀνομαζόμενον ἀτζουπᾶδες καὶ βιαζχνᾶν καὶ γιλλοῦδες». 2) Δαιμῶν, διάβολος, σατανᾶς Κύπρ. κ.ά. — Λεξ. Ἐλευθερούδ.: Τοῦτες ἐν' δουλείες τοὺς ἀτσουπᾶς τιθαὶ τοὺς σατανᾶς (δουλείες τῶν ἀτζουπᾶδων καὶ τῶν σατανάδων) Κύπρ. Νὰ σὲ πάρουν οἱ ἀτσουπᾶες τιθαὶ νὰ σὲ κατακόψουν! (ἀρὰ) αὐτόθ. Ἐπῆραν το οἱ ἀτσουπᾶες αὐτόθ. Συνών. ἀναθεματισμένος, (ἰδ. ἀναθεματίζω), ἀναθεμάτος 1, διάβολος, πειρασμός. 3) Ἐπὶ ἀνθρώπου, ἀτακτος, ζωηρὸς Κύπρ.—Λεξ. Δημητρ.: Κάτσες ἥσυχα, βρὲ ἀτζουπᾶ! Κύπρ. Εἴντα ἀτζουπᾶς ἐν' τοῦτο παιών! αὐτόθ. 4) Δύσμορφος, εἰδεχθῆς, ίδια διὰ μελανότητα τοῦ προσώπου Κύπρ.: Εἴντα πέτ-τιν ἀδρωπον! ἐν' τέλ-λεια ἀτσουπᾶς! (εἴντα πέτ-τιν = τι λογῆς). 5) Εἶδος ἀράχνης Αἴγιν. — Λεξ. Ἐλευθερούδ. Μ' Εγκυλ. Δημητρ.

‘Η λ. ὑπὸ τὸν τύπ. Ἀτσουπᾶς καὶ ὡς τοπων. Κάλυμν. Κάρπ. Κρήτ. Σκῦρ. Ἀτσουπᾶδες Κεφαλλ.

άτηγάνιστος ἐπίθ. κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. Τραπ. Χαλδ. κ.ά.) ἀτηγάνιστος Ἡπ. (Ζαγόρ.) ἀτ'γάνιστος βόρ. ίδιωμ. ἀτηγάνιγος ἐνιαχ. ἀτηγάνητος πολλαχ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. τηγανιστός, δι' διδ. τηγανητός. ‘Η λ. καὶ παρὰ Σομ.

1) Ὁ μὴ τηγανισθείς, ἐπὶ ἐδεσμάτων κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. Τραπ. Χαλδ. κ.ά.): Ἀτηγάνιστες πατάτες. Ἀτηγάνιστο κρέας - ψάρι κττ. κοιν. || Παροιμ. Ὁ σκύλλος τηγανητά, δι γάττος ἀτηγάνητα (ἐνν. ψάρια). Ἐπὶ τῶν εύχερῶν συμβιβαζομένων μὲ τὰς περιστάσεις) Λεξ. Δημητρ. 2) Ὁ μὴ δυνάμενος νὰ τηγανισθῇ, ἀκατάλληλος διὰ τηγάνισμα σύνηθ.: Τέτοιο ἀπαχο κρέας είναι ἀτηγάνιστο.

ἀτημελειοῦμαι Πάρ.

Ἐκ τοῦ ἀρχ. ἀτημελῶ.

Παραμελῶ τὸν ἑαυτόν μου: Αὐτὸς ἀτημελεῖται καὶ γε' αὐτὸ δὲν προκόψτει.

ἀτήραχτα ἐπίρρ. Πελοπν. (Λακων.) — Λεξ. Δημητρ. ἀτήραχτα Μακεδ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀτήραχτος.

1) Χωρὶς προσοχήν, ἀπρόσεκτα Μακεδ. Πελοπν. (Λακων.) Συνών. ἀπρόσεχτα. 2) Χωρὶς ἐπίβλεψιν, χωρὶς προστασίαν Λεξ. Δημητρ.

ἀτήραχτος ἐπίθ. σύνηθ. ἀτήραχτος Πελοπν. (Ἀρκαδ. Καλάβρυτ. Κορινθ. Λάστ. Μαζαίκ. Σαραντάπ. Τρίκκ. Φεν. κ.ά.) — Λεξ. Δημητρ. ἀτήραχτος Πελοπν. (Λάστ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *τηραχτὸς < τηράζω.

1) Ἐκεῖνος τὸν δόποιον δὲν εἰδε, δὲν ἐπεθεώρησέ τις πολλαχ.: Λογαριασμὸς ἀτήραχτος Λεξ. Δημητρ. Τό 'χω ἀτήραχτο τὸ φωμί, γιὰ τήραξέ το Κορινθ. Φεν. Συνών. ἀτήρητος 1. β) Ἐκεῖνος τὸν δόποιον δὲν δύναται τις νὰ ἰδῃ Πελοπν. (Καλάβρυτ.) Συνών. ἀτήρητος 1β. 2) Ὁ μὴ ἔχων ἐπίβλεψιν, ἀνεπιτήρητος σύνηθ.: Μήν ἀφίνης τοὺς ἐργάτες ἀτήραχτους, γιατὶ δὲ θὰ σοῦ κάνουν δουλειά. Ἀφησες τὸ παιδὶ ἀτήραχτο κ' ἔπεσε. 3) Ὁ στερούμενος προστάτου ἢ οἰκογενειακῆς περιθάλψεως σύνηθ.: Ὄρφανὰ ἀτήραχτα σύνηθ. Ἀφησε τὴν οἰκογένειά του ἀτήραχτη Λεξ. Δημητρ.

Παιδάκια ἀτήραχτα Σαραντάπ. 4) Ὁ μὴ τυχὼν τῶν προσηκουσῶν, περιπτοίησεων ἴδιως ἐπὶ ἀσθενοῦς Πελοπν. (Ἀρκαδ. κ.ά.): Πέθανε ἀτήραχτος. Ἀτήραχτος πάει. Συνών. ἀγύρευτος 4, ἀκοίταχτος 1, ἀτήρητος 2.

ἀτήρητος ἐπίθ. Ἡπ. (Τζουμέρκ.) Πελοπν. (Καστρ.) ἀτέρετος Πόντ. (Τραπ. Χαλδ. κ.ά.)

Τὸ μεταγν. ἐπίθ. ἀτήρητος.

1) Ἐκεῖνος τὸν δόποιον δὲν εἰδέ τις, ἀπαρατήρητος Πόντ. (Τραπ. Χαλδ. κ.ά.) Συνών. ἀτήραχτος 1. β) Ἐκεῖνος τὸν δόποιον δὲν δύναται τις νὰ ἰδῃ, νὰ ἀτενίσῃ Ηπ. (Τζουμέρκ.) Πελοπν. (Καστρ.): Ἄσμ.

Τὸν ἥλιο τὸν ἀτήρητο πῶς νὰν τὸν κατεβάσω; Καστρ.

Ποῦ 'ναι νεράιδα ἀτήρητη, βαρεὰ ἔγορασμένη

Τζουμέρκ. Συνών. ἀτήραχτος 1β. 2) Ὁ ἄνευ ἐπιβλέψεως, ἀπεριποίητος Πόντ. (Τραπ. Χαλδ. κ.ά.): Ἐφῆκεν ἀτέρετα τὰ παιδία τ' Τραπ. Ὁ κακᾶς δύο ἡμέρας ἐπέμενεν ἀτέρετος (κακᾶς = ἀσθενῆς) Χαλδ. κ.ά. Συνών. ἀτήρητος 4.

- **ἀτης** κατάλ. πολλαχ.

‘Η ἀρχ. κατάλ. - ἀτης.

Δι' αὐτῆς σχηματίζονται δύναματα 1) Ἐκ τοπωνυμίων δηλοῦντα τὸν κάτοικον περιφερείας τινός, οἰον: Ἀρω Ρούγα - Ανωρούγατης. 2) Ἐξ ούσιαστικῶν, οἰον: ἀσπρογένει - ἀσπρογενειάτης.

ἄτι τό, ἄτιν Κύπρ. ἄτι κοιν. ἄτι' βόρ. ίδιωμ. ἔθιο Καππ. γάτ-τις δ, Κύπρ.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. a t.

“Ιππος μέγας ἔνορχις καὶ κατάλληλος πρὸς ἵππασίαν, κέλης ἔνθ' ἀν.: Περοῦσε καβάλλα τὸ ἔντα τοι. Ἀτι ἀκαβαλλίκεντο - γοργὸ - καθάρειο κττ. κοιν. Μαῦρο ἔθιο Καππ. || Παροιμ. Πολλὰ ἄτια κρύβει τὸ σαμάρι (ἐπὶ ἵκανῶν καὶ ἔξοχων διαβιούντων δύσμως) ΙΒενιζέλ. Παροιμ.² 259, 179. Σὲ μὰ πάχνη δγὸ ἄτια δὲν κάνε (τιβ. ἀρχ. Παροιμιογ. 1, 120 (ἔκδ. Leutsch - Schneidewin) «μία λόχμη οὐ τρέφει δύο ἐριθάκους») Πελοπν. (Λάστ.) Κλωτοῦν τὸ ἄτια, ἀλλοίμονο ἀπὸ τὰ γαδούρια! (ἐπὶ τοῦ ἐρίζοντος πρὸς ίσχυροτέρους) Πελοπν. || Ποιήμ.

*Ἀτι ἀξετίμωτο, φλόγα, φωτιά,
καθάρειο ἀράπικο, τὸ λέν Βορεά

ΑΒαλαωρ. Ἐργα 2,95.

Σέρεις τὴν βρύσι δπον φυλάει | τὴν νεά μαρμαρωμένη
καὶ κάθε νύχτα ἀναδρομάει | μὲ τὸ ἄτι δ καβαλλάρις;
ΚΠασαγιάνν. ἐν Νουμῷ 228,4.

- **άτικος** κατάλ. παραγωγικὴ σύνηθ.

Ἐκ τοῦ - ἀτικο οὐδ. της καταλ. - ἀτης.

Δι' αὐτῆς σχηματίζονται ἐπίθετα ἔξ ούσιαστικῶν, οἰον: Κυριακὴ - Κυριακάτικος.

ἄτιμα ἐπίρρ. κοιν.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀτιμος. ‘Η λ. καὶ παρὰ Σομ.

‘Ατίμως, αἰσχρῶς κοιν.: Μοῦ φέρθηκε ἄτιμα. Ἐπρόδωσε τὸ φίλο τον ἄτιμα.

άτιμάζω κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. Οἰν. Τραπ. Χαλδ. κ.ά.) τιμάζω Κύπρ. ἀτιμάζω Πελοπν. (Ἀρκαδ. Λακων. Λάστ.) ἀτιμᾶ Ζάκ. Θράκ. (Αὐδήμ. Μυριόφ. Σαρεκκλ.) Κρήτ. — ΔΣολωμ. 95 Μετοχ. θηλ. ἀτιμισμένη Μακεδ. (Γρεβεν.)

Τὸ ἀρχ. ἀτιμάζω.

1) Προσβάλλω τὴν τιμήν, καταισχύνω τινὰ διὰ λόγων ἢ πράξεων κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. Οἰν. Τραπ. Χαλδ. κ.ά.):

